

UDK 82Kos, V.
78Gotovac, J.
821.163.42.09-93
<https://doi.org/10.53745/bs.94.2.3>
Primljeno: 17. 1. 2024.
Prihvaćeno: 8. 5. 2024.
Izvorni znanstveni članak

SLUČAJ PJESME ZA DJECU »DOM« VINKA KOSA POVODOM 110. OBLJETNICE ROĐENJA VINKA KOSA

Daniel MIKULACO

Filozofski fakultet Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli
I. Matetića Ronjgova 1, HR – 52100 Pula
daniel.mikulaco@unipu.hr

Sažetak

U radu se istražuje povijest nastanka, autorstva i prisutnosti u školskim udžbenicima pjesme »Dom«, jedne od najpopularnijih uglazbljenih dječjih pjesama u posljednjih osamdesetak godina u Hrvatskoj te susjednim državama nastalim raspadom Jugoslavije (SFRJ). Nastoji se prikazati dijakronijska povijest pjesme od njezina nastanka pa do današnjih dana. Komparativno, tekstološki, kritički i semantički, temeljem provedenog arhivskog istraživanja i primjene svojevrsne literarne detekcije, analizira se sadržaj više postojećih inačica teksta pjesme te propituje odnos između domoljubnoga i religijskoga konteksta nasuprot cenzuri i ideološkom diktatu vremena.

Ključne riječi: Vinko Kos, Jakov Gotovac, hrvatsko pjesništvo za djecu, hrvatska književnost za Drugoga svjetskog rata, religijsko u pjesništvu za djecu, Bog, dosje Kos, cenzura, ideološki diktat.

Uvodne napomene

Sva hrvatska djeca, ali i njihovi roditelji, pa i bake i djedovi, od najranijeg djetinjstva znaju stihove: *Ima jedna kućica, draga srcu mom...* recitiraju ih ili pjevuje u mnogim prilikama, no većina ih ne zna tko je ni kada napisao tu pjesmu. Zna se da je nalazi u školskim udžbenicima, no u kojima i od kada, opet se pouzdano ne zna. Stoga, da bi se moglo jasno prikazati i obrazložiti povijest i kontekst nastanka i života pjesme za djecu *Dom* (i više njezinih inačica) potrebno je prvo podrobnije se referirati na život i djelo njezina dosad prešućivana i uglavnom manje poznata autora – Vinka Kosa.

1. O autoru pjesme *Dom*

Vinko Kos (1914. – 1945.) hrvatski je književnik i pedagog te pisac za djecu; rodom iz Međimurja (Vučetinec, Općina Sv. Juraj na Bregu). Onima upućenijima u naše književnopovijesne labirinte poznat je tek kao pjesnik i pisac za djecu pod pseudonimom Čiča Nika iz Vrbika. U književnoj periodici i antologijama u razdoblju od 1938. do 1945. godine redovito je prikazivan kao mladi perspektivni talent koji ostvaruje ozbiljna djela. U manje od desetljeća intenzivne književne djelatnosti, od 1938. do 1945. godine, Vinko Kos objavio je četiri zbirke pjesama: *Vodopad* (1939. i drugo izdanje 1942.), *Kipar* (1941.), *Šišmiš* (1943.) i *Lada* (1944.) – hvaljene i kritički ocijenjene kao pjesnički prinosi od značaja za onodobno hrvatsko pjesništvo.¹ Pod pseudonimom Čiča (ili Čika) Nika objavio je za djecu zbirku pjesama *Zlatna jabuka* (1942.) te tri priče: *Božićne zvjezdice* (1941.), *Dušenka* (1942.) i *Planinski dječak* (1944. i drugo izdanje 1945.). Puno je i raznoliko objavljivao i u onovremenim časopisima i revijama poput: *Andeo čuvar*, *Luč*, *Hrvatska prosvjeta*, *Dom i škola*, *Obitelj*, *Omladina*, *Hrvatski sjever*, *Ustaška uzdanica*, *Hrvatska revija*, *Plava revija*, *Hrvatski narod*, *Hrvatska smotra*, *Spremnost*, *Hrvatski ženski list*, *Vienac*, *Hrvatski godišnjak* itd. Već ga je i Slavko Ježić, kao pripadnika »najmlađe nacionalističke generacije i (...) u javnosti već poznatije ime« uvrstio u svoj književnopovijesni pregled *Hrvatska književnost od početaka do danas* (1944.), zaključujući kako »velika aktivnost koju ona razvija daje najbolje nade za budućnost hrvatske književnosti«.²

No, Kos nije bio samo pjesnik. Pomno čuvana rukopisna ostavština otkriva ga, između ostalog, i kao dramskog pisca, prozaika i prevoditelja. Među rukopisima izdvajaju se sljedeća djela: još tri zbirke pjesama (*Pjesme 1936.*, *Cvatući bregovi*, *Razumljivi čas* i petnaestak pojedinačnih pjesama), rukopisne inačice dviju novela objavljenih u periodici (*Noć je duboka*, *Zviezda ga privukla*), dva putopisa (*S puta kroz Rumunjsku*, *Uspomene na Italiju*),³ šest dramskih tekstova (*Skid*, *Enomaj*, *Srdce i kralj*, *Vječnost samoće*, *Svemoćna zemlja*, *Ivek junak*),⁴ još četiri priče za djecu (*Kratkonožić Hihih*, *Srdce i cvijet*, *Zlatna priča*, *Zviezda u srcu*) te dva pedagoško-esejistička teksta (*Dublji razlozi osnivanja Dječjeg grada* i *Djeca* i

¹ Usp. Daniel MIKULACO, O pjesništvu Vinka Kosa (iz nepoznate rukopisne ostavštine), u: *Bogoslovska smotra*, 81 (2011.) 2, 317-350.

² Slavko JEŽIĆ, *Hrvatska književnost od početaka do danas (1100. – 1941.)*, Zagreb, 1944., ovdje 378 (drugo izdanje 1993.).

³ Usp. Daniel MIKULACO, Izgubljeno u tranzicijama (dvije novele i dva putopisa), u: *Fluminensia*, 23 (2011.) 1, 155-170.

⁴ Usp. Daniel MIKULACO, Šest drama Vinka Kosa, u: *Bogoslovska smotra*, 82 (2012.) 1, 193-221.

knjiga), a na hrvatski je prepjevao pjesme R. M. Rilkea, P. Verlainea, E. Verhaerena, R. Tagorea i M. Eminescua.

Osim kao književnik Vinko Kos značajan je i kao inovativan pedagog, osnivač i voditelj *Dječjeg grada* od 1942. do 1945. godine u Zagrebu – predškolske pedagoške ustanove u kojoj je nastojao njegovati principe cjelovita pristupa odgoju djece, a koji su sukladni i današnjem, suvremenom poimanju pedagogije.

Od 1939. do 1940. godine Kos je uređivao časopis *Hrvatski sjever*, a od 1941. do 1945. godine bio je urednikom dječjeg časopisa *Ustaška uzdanica*. Tijekom 1942. i 1943. godine obnašao je i dužnost tajnika Društva hrvatskih književnika (DHK). Dobitnik je *Antunske nagrade* (1942.) u kategoriji knjiga za mladež za priču *Dušenka* i Nagrade občine slobodnog i kraljevskog grada Zagreba (1944.) za kajkavsku zbirku pjesama *Lada*. Još za života djela su mu prevedena na njemački, talijanski, španjolski i rumunjski jezik. Na značaj Kosova pjesništva ukazuje i činjenica da su neke njegove pjesme uglazbljene: *Dom* (Jakov Gotovac), *Čmreki v snegu spiju* (Ivo Sokač), *Mura voda teče* (Krstodak), *Mati zemlja* (Mirko Kolarić), *Ljubav* i *Veter* (Lada Kos).

Njegovo ime i djelo po završetku Drugoga svjetskog rata obavijeno je šutnjom i jednostavno izbrisano. Život mu je, kao i mnogima iz njegova naraštaja, najvjerojatnije nasilno okončan 1945. godine na nekoj od postaja komunističkog zločina, danas poznatoga kao Križni put. Od nastanka suvremene države Hrvatske uočljiva su nastojanja da se Kosa vrati na zasluženom mjesto u hrvatskoj književnosti.

1.1. Dosje Kos

Vinko Kos 1940. godine⁵ polaže u Zagrebu nužnu svjetovnu (državnu) maturu i iste jeseni upisuje studij književnosti (hrvatski i njemački) pri Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. »Vjerojatno su ga iz Varaždina preporučili Kapitolu te mu je uzoriti gospodin Stepinac dodijelio jednu sobu. Tamo je stanovao s Ivom Sokačem, učiteljem glazbe i skladateljem. Od kardinala je dobio zadaću animirati djecu koja su se skupljala po zagrebačkim župama, jer tada nisu postojali dječji vrtići. Tako je postao voditelj svih dječjih grupica te je osmišljavao igre i edukativne programe. Budući da je kao najstarije dijete rado izmišljao

⁵ Usp. Zvonimir BARTOLIĆ, *Vinko Kos. Pjesme. Sabrana djela / knjiga prva*, Čakovec, 1997., 224. Franjevačka klasična gimnazija tek 1940. dobiva (Banovina Hrvatska) pravo javnosti, pa je Kos ipak morao polagati i državnu maturu 22. lipnja 1940. godine.

priče i igre svojoj braći i sestrama i dobrim ih dijelom morao i odgajati, posao animatora i pedagoga bio mu je u potpunosti primjeren.«⁶

Rad s djecom i ljubav koju je osjećao prema dječjoj duši učinit će ga i piscem za djecu. No zadržimo se još malo pri Kosovu neknjiževnom poslu. »Uskoro upoznaje Mariju Petreć djevojku iz umjetničke obitelji plemenita d'Artagnanova roda i svoju buduću suprugu, koja se također bavila animatorskim poslom u župi Svete Obitelji na Kanalu, te je po prirodi posla morala kontaktirati s njim.«⁷

Godine 1943. Kos osniva prvi *Dječji grad* u tadašnjoj Šufrajevoj ulici (danas Masarykovej) u kojem njeguje principe, i prema današnjim pojmovima, potpuno suvremene pedagogije zasnovane na kreativnosti i pažnji prema djetetu kao subjektu. »To je bio velik stan u zgradi nasuprot Miškecova prolaza u kojemu je bilo kazalište, Soba Mudraca, Soba za pročišćenje, Svijet igre, Umjetnički kutić, Čarobni kutić i Soba hladne vode... Apsolutna novost kod tog dječjeg vrtića bila je što je svako dijete imalo svoj stolac, igračku, ormarić, vješalicu i svoj znak raspoznavanja. Otac je razradio i program dječje lektire po dobnim skupinama te cijeli niz pedagoških pristupa. Govorio je da se djeci ne smije reći da se dobro uvijek nagrađuje, a zlo nikada, jer tako nije uvijek u životu. Učio ih je da treba činiti dobro zbog osobnog zadovoljstva, a ne radi nagrade.«⁸

Sam je Kos o razlozima osnivanja Dječjeg grada napisao esej *Dublji razlozi osnivanja Dječjega grada* iz kojeg je izdvojeno sljedeće: »Radio sam kod osnivanja našeg hrvatskog 'Dječjeg grada' onako kako mi je moje srce i moja zamisao govorila i nalagala. Zavolivši i prodrievši koliko sam i dospio u onaj dragi mali svijet, uvijek sam nastojao, da iz beskrajnosti neučinjenoga kod nas, za djecu izvadim i dadem toliko koliko se najviše može, pa sam tako stao razmišljati na koji bi se način mogla djeca za svog slobodnog vremena, koje je kod njih tako obilno i tako opasno, što korisnije i što ugodnije zaokupiti i na koji bi način doista mogla najljepše doživjeti i proživjeti časove svoga djetinjstva.«⁹

Budući da je Dječji grad osnovan pod Upravom Grada Zagreba, Vinko Kos bio je državni službenik za vrijeme NDH. Bio je isplanirao još jedan Dječji,

⁶ Iz razgovora s pjesnikovom drugom kćeri, šansonjerkom Ladom Kos.

⁷ *Isto.*

⁸ Sineva PASINI, Lada Kos – Imam samo očeve pjesme, u: *Vjesnik*, 10. IV. 1993., 29.

⁹ Iz neobjavljenog eseja Vinka Kosa *Dublji razlozi osnivanja Dječjeg grada*, a koji je dijelom rukopisne autorove ostavštine u privatnom vlasništvu obitelji Kos. Stoga je do svih citata iz rukopisne ostavštine Vinka Kosa, a koji se navode u ovome radu, moguće doći samo izravnim upitom autoru rada.

ali ovaj put doslovno, grad¹⁰: »Od te je očeve ideje kasnije na istoj lokaciji niknuo Pionirski grad, koji je danas, nažalost, mrtvo mjesto.«¹¹

Kosova državna služba i sam *grad* trajali su do kraja Drugoga svjetskog rata. Put koji je uslijedio i na kojem se pjesniku gubi svaki trag, dosta su godina kasnije nazvali Križnim putem.

Pjesnikova supruga, Marija Kos (1919. – 2000.), prisjeća se tih posljednjih događaja: »Pitate me za Vinka? Da, bilo je to jedne nedjelje u svibnju 1945. Zajedno smo, kao i svuda, običavali ići na misu. Ne znam zašto sam, baš te nedjelje otišla na misu sama, a Vinko je otišao u grad. Kada se vratio kući na ručak, odmah sam vidjela da je zabrinut. Na pitanje je li se nešto dogodilo, odgovorio je da su se 'teški oblaci nadvili nad nas i cijeli naš narod', da bi morao ići, otići, jer se svi naši ljudi, svi Hrvati, spremaju na povlačenje. S Englezima je sklopljen sporazum i oni će ih zaštititi i kada se, kroz mjesec-dva, situacija razbistri i smiri, vratit će se kući. Pročitao je na mom licu da bih pošla s njim. Ali na rukama sam držala Ladu, koja tek što nije navršila šest mjeseci, a na nas se naslanjala Vjeročka sa svojih dvadeset i dva mjeseca života, dok nas je moja mama pozivala na ručak. Istog časa smo shvatili da se moramo rastati. Otišla sam u kuhinju pomoći mami. Ladu sam smjestila u kolica, a Vjeročka se pripila uz mene. Mama je osjetila da se nešto događa. Ja sam počela spremati nešto hrane koja se našla u kući: naranče i kolača, jer je bila nedjelja, nekoliko kuhanih jaja i zatim rublje. Lada je pila svoju flašicu mlijeka i zaspala. Vjeročka nije znala zašto, ali je plakala, dok je mama pokušavala odgovoriti Vinka od odlaska, jer on nikome nije ništa skrivio. Na što je on odgovorio da nije riječ ni o kakvoj krivnji, već o tome da je Hrvat i da mu je mjesto među svojim. Budući da je bio državni službenik, smatrao je da mora na neko vrijeme otići. Trebalo je brzo krenuti i nije bilo vremena za duga opraštanja. Ostavio je rukopise meni i djeci i rekao da ćemo sagraditi Dječji grad kada se vrati. I rastali smo se na kućnom pragu. Prošao je svibanj i lipanj i još šest mjeseci, pa godina i godine. Život je prolazio, djeca su odrasla, ali rat nije prolazio. Ratovanje sa životom tek je započelo.«¹²

Kada je otišao, Vinku Kosu je bila trideset i jedna godina. Za sobom je ostavio i kvantitetom i kvalitetom impozantno djelo i šutnju dugu gotovo do današnjih dana.

¹⁰ Izradu arhitektonskog rješenja za tu svoju ideju, Kos je 1943. godine naručio od već tada poznatog zagrebačkog arhitekta Franje Zvonimira Tišine (projekt *Dječji grad Maksimir*, 1943.). Tišina je izradio idejno rješenje, no taj projekt, nažalost, nije ostvaren.

¹¹ Iz razgovora s pjesnikovom kćeri, šansonjerkom Ladom Kos.

¹² Daniel MIKULACO, *Rukopisna ostavština Vinka Kosa*, Zagreb, 2001.,115.

Nakon »oslobođenja« Zagreba u svibnju 1945. godine novoinstalirana vlast ubrzo je organizirala najrazličitije *komisije* za detektiranje i progon »domaćih izdajnika i pomagača okupatora«. Među ostalim sačinjane su liste i svih onih koji su za NDH na bilo koji način javno djelovali, podržavali *ideju nezavisnosti*, ili pak samo iskazivali svoje domoljublje. To se odnosilo na veoma širok krug državnih i kulturno-znanstvenih institucija, odnosno sve državne službenike, novinare, kulturnjake, umjetnike, znanstvenike, studente i uopće hrvatsku inteligenciju. Jedna, dakle, od ustrojjenih komisija bila je specijalizirana za utvrđivanje »ratnog zločina kulturne suradnje s okupatorom«.

Unutar institucija HAZU-a (tada ponovo JAZU), DHK-a (tada DKH) te Hrvatskoga novinskog društva (tada Društvo novinara Hrvatske) osnivani su »sudovi časti«, koji su provjeravali aktivnosti članova spomenutih društava i inih nacionalnih kulturnih institucija i određivali, odnosno predlagali kazne u rasponu od javnog ukora, zabrane javnog djelovanja na određeno vrijeme i višegodišnje zatvorske kazne, pa do trajne zabrane ili čak, u slučajevima pokretanja službenih procesa i progona, smrtne osude (vidi priloge i liste 1 i 2).¹³

Osim tih »sudova časti« ustanovljena je i tzv. Zemaljska komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača,¹⁴ koja je provodila ispitivanja i »vrednovanje« najrazličitijih tekstova (književnih, znanstvenih, novinarskih...) objavljivanih za NDH te uopće tražila podatke o javnoj djelatnosti »sumnjivih osoba«. Na temelju sakupljenih dosjea javno je tužilaštvo pokretalo sudske procese, što je, gotovo po inerciji, značilo i dokazanu krivnju te izricanje drastičnih presuda i legitimaciju progona.

Ta vrsta državnog terora zapečatila je sudbine mnogih hrvatskih književnika (ostanimo pri književnicima, premda je jednako nesmiljen i tragičan usud stizao i manje eksponiranije od te skupine) i nasilno prekinula slijed nacionalne književnosti i u njoj tradicionalno prisutna koncepta estetskog pluralizma. Zapravo je ušutkan, progнан ili pogubljen cijeli jedan kulturni, znanstveni i umjetnički naraštaj i sav njegov potencijal, za koji se, kao što se jasno da vidjeti na tragičnom primjeru Vinka Kosa, može reći da nije bio

¹³ Lista 1 – popis hrvatskih književnika (članova DHK) na kojem su evidentirani kao »suradnici« ili kao »fašisti«. Lista 2 – popis hrvatskih književnika (članova DHK) s prijedlozima kazni za »ratni zločin kulturne suradnje s okupatorom«. Te je liste autor ovog rada još 1996. godine pronašao u Arhivi DHK (Tekući spisi, 1945. – 1946., kutija 28) u Zavodu za književnost i teatrologiju (Opatička 18, Zagreb).

¹⁴ Podatci o »komisiji« i ovdje priloženoj dokumentaciji pronađeni su u Hrvatskom državnom arhivu (Zagreb, Marulićev trg 21), gdje postoji Fond zemaljske komisije za ratne zločine, a unutar kojeg je i »famozna« kategorija »ratnog zločina kulturne suradnje u okupatorom« te u arhivima Zavoda za književnost i teatrologiju (Zagreb, Opatička 18).

destruktivne prirode. Naprotiv, osobito kada je o Kosu riječ, bio je jasno humanistički pozicioniran i utemeljen na najboljim tradicijama hrvatske pisane riječi.

Razmotrimo, dakle, osudu (vidi prilog: *Odluka o utvrđivanju zločina okupatora i njihovih pomagača* Zemaljske komisije A.K. 238/45¹⁵) na temelju koje je Vinko Kos istrgnut, prešućen i izdomljen iz hrvatske književnosti:

Prije svega treba pripomenuti da su osobni Kosovi podatci dijelom proizvoljni, odnosno netočni.

- Što se dodijeljenog mu čina tiče, nije naveden podatak da je Kos imao *pričuvni čin*. Drugim riječima Kos nije bio djelatna vojna osoba, već je, kao što je u to vrijeme bilo uobičajeno, kao i mnoge druge javne osobe, zbog svojeg društvenog rada, a to je bila pedagoška djelatnost (socijalizacija i odgoj djece i mladeži), dobio pričuvni čin. Postoji čak i dokument kojim se Kos »oprašta« od vojne obveze.¹⁶
- 12. srpnja 1941. godine imenovan je zapovjednikom Ustaške uzdanice (sastavni dio Ustaške mladeži).¹⁷
- 1. srpnja 1942. godine dobiva čin pričuvnog ustaškog zastavnika, a potom je 3. kolovoza iste godine promaknut u čin pričuvnog ustaškog natporučnika.¹⁸
- *Ustaška uzdanica* također je i časopis koji je uređivao Kos. To je veseli dječji časopis primjeren najmlađem uzrastu (7 – 11 godina), u kojem su dječji pisci, djeca i ilustratori objavljivali svoje radove i *pjesmuljke*. Bio je to jedan od produkata rada Dječjeg grada. Zanimljivo je da je to bio prvi dječji časopis tiskan u nekoliko boja.
- Nije naveden podatak da je Kos tijekom 1942. i 1943. godine obnašao i dužnost tajnika DHK.

¹⁵ Prijepis, baš ovog, priloženog dokumenta objavio je Branimir DONAT još 1995. u tekstu Književne nagrade u NDH, u: *Republika*, 51 (1995.) 5/6, 76-77, a komentirao ga Mato MARČINKO 1998. u tekstu *Otvoreni dossier pjesnika Vinka Kosa*, u: *Hrvatski sjever* (1998) 1/2, 9-12.

¹⁶ Vidjeti: Daniel MIKULACO, *Rukopisna ostavština Vinka Kosa*, Zagreb, 2001., ovdje 125.

¹⁷ *Ustaška mladež* - osnovao Poglavnik, 4. studenog 1941. kao sastavni dio *ustaškog pokreta*; po zakonskoj odredbi u nju se postrojava cjelokupna hrvatska mladež od 7. do 21. godine života. Dijeli se na *ustašku uzdanicu* (7-11. god.; pučka škola); *ustaške junake* (11.-15. god.; građanska škola, niži razredi gimnazije); *ustašku starčevićevsku mladež* (15.-21. god.); te *sveučilištarce* i *sveučilištarke*. Njome upravlja *Upravno zapovjedništvo* na čelu s upravnim zapovjednikom podređenim izravno Poglavniku, u: Zdravko DIZDAR, Marko GRČIĆ, Slaven RAVLIĆ, Darko STUPARIĆ (ur.), *Tko je tko u NDH*, Zagreb, 1997., ovdje 482.

¹⁸ Navedeni podaci su iz *Hrvatskog državnog arhiva* iz publikacije u kojoj su sakupljene sve državne uredbe donošane u NDH.

- Opis i kvalifikacija zločina te obrazloženje postaju apsurdni čim se razmotre stvarni principi koje je Kos zacrtao u svojim pedagoškim esejima¹⁹ i ostvarivao u Dječjem gradu. Uostalom komunisti su nakon rata preuzeli Kosovu ideju Dječjeg grada u Maksimiru i iste odgojne principe, samo suprotnoga ideološkog predznaka, za vlastite »uzdanice« i »mladež« – Titove pionire.
- Što se inkriminirajućih pjesama navedenih u optužnici tiče (*Au cimetière, Mura voda teče, Rujan, Mati zemlja Međimurje, Domovina, Osamljenost, Širina utjehe, Liepa djevojka* itd.) – tog »strašnog ratnog zločina tiskanja pjesama« – valja reći kako je već po samim naslovima vidljivo o kakvim je pjesma riječ (zavičajnim, domoljubnim, pejzažnim, ljubavnim, misaonim), a ako se uzme u obzir cijeli Kosov pjesnički opis, onda i prožetima religijskim intimizmom i mističnošću. Posve je vidljivo da je riječ o tekstovima lišenim ikakvih »inkriminirajućih i protunarodnih elemenata«, pa i za onodobne partijske i uopće komunističke uši. Čak i kada je naglašeni je domoljuban, Kos je, i u to vrijeme posvemašnje inflacije domoljublja, znao ostati ponad sveprisutnih »parolaških, koračničkih« i često pukih »propagandističkih trivijalnosti«, prilazeći temi s dubokom ljubavlju te smirenim i sažetim izrazom osobnog doživljaja i uvjerenja.

Uopće, Kosov pristup temi domovine polazi od pojma zavičajnosti, sudbinske vezanosti uz *rodnu grudu* i ljude, a ponajmanje je vezan uz pojam *države*. Stoga se u cjelokupnom njegovu pjesničkom opusu Hrvatska spominje tek na nekoliko mjesta (npr. »Pjesma domovini«, *Hrvatski ženski list*, 6, 1944.), a i tada Kos slavi i opjevava ponajprije duhovni i geografski prostor, a ne administrativni.

Konačno, potpuno je jasna apsurdna, i iz današnje pozicije besmislena i bespredmetna priroda te u osnovi kafkijanske optužnice/osude, koja jedino uvjerljivo prokazuje svu nehumanost i brutalnost vlastita vrijednosnog (moralnog, etičkog, estetskog, političkog...) sustava.

Kako je već spomenuto, Kos je s pozamašnim brojem »hrvatskih slučajeva« nestao u bespućima Bleiburga i Križnog puta. Tek početkom 90-ih, povratkom prvih emigranata, doprle su do Kosove obitelji, koja pedeset godina nije ništa pouzdano znala, prve vijesti o mogućoj pjesnikovoj sudbini. Između više inačica, najvjerojatnijom se čini ona Stanka Dominića, koji je Kosa izgleda posljednji vidio u nekoj staji teško bolesna od tifusa negdje kraj Celovca (Klagenfurta). Nije mu mogao pomoći jer ga je stražarska pratnja potjerala natrag u

¹⁹ Vidi: Dva pedagoško- znanstvena teksta, u: Daniel MIKULACO, *Rukopisna ostavština Vinka Kosa*, Zagreb, 2001., ovdje 93.

zajedničku kolonu, a Kos je ostao.²⁰ Lucijan Kordić tomu još dodaje da je Kos iz izbjeglištva vraćen u tzv. maršu smrti u neki od jugoslavenskih komunističkih logora, gdje je i umro od tifusa.

2. O autoru glazbe pjesme »Dom«

Jakov Gotovac (1895. – 1982.) znameniti je hrvatski skladatelj i dirigent rodom iz Vinova Gornjeg, malog mjesta u splitskom zaobalju, odnosno Dalmatinskoj zagori. Za svojih gotovo sedamdeset godina profesionalnog bavljenja glazbom Jakov Gotovac ostvario je kvantitativno opsežan i kvalitativno relevantan glazbeni prinos na razini ukupne hrvatske kulture. Njegov cjeloviti skladateljski opus sastoji se od vokalnih vrsta (solo popijevki i zbornih djela) i orkestralne glazbe (simfonijskih skladbi, opera i ostalih glazbeno-scenskih oblika). Svoju je glazbu ponajčešće skladao koristeći se različitim folklornim, zavičajnim, tradicijskim glazbenim elementima i uopće nacionalnom epikom i lirikom (tzv. nacionalni glazbeni smjer). O njegovu se životu i djelu doista puno zna, puno je istraživano i napisano, arhivi su uglavnom sređeni,²¹ pa je ovdje dovoljno napomenuti da je Jakov Gotovac autor najpoznatije, najcjenjenije i najizvođenije hrvatske opere *Ero s onoga svijeta* (1932.) te da su njegova djela izvođena i na brojnim europskim pozornicama.

3. Povijest nastanka pjesme »Dom« i njezinih inačica

Riječ je, dakle, o opće poznatoj dječjoj pjesmi, koja je k tomu i uglazbljena, i za koju se, nakon provedenog opširnog arhivskog istraživanja stručne literature i osnovnoškolskih udžbenika²² može pouzdano reći da danas supostoji u više različitih inačica u Hrvatskoj, ali i izvan granica Hrvatske, poglavito u susjednoj Bosni i Hercegovini te u Srbiji. Neke od inačica uvrštene su u čitanke iz materinskog jezika, a neke u udžbenike glazbene /muzičke kulture ili prirode i društva.

Uglavnom je poznato da je stihove te pjesme uglazbio cijenjeni hrvatski skladatelj Jakov Gotovac, barem se autorstvo tako najčešće i navodi u različitoj literaturi i školskim udžbenicima, poglavito onima glazbene kulture za niže uzraste osnovne škole, odnosno razredne nastave (u čitankama, pjesmaricama, vježbenicama, ...), u kojima je prisutna već dugi niz godina.

²⁰ Usp. Mato MARČINKO, Otvoreni dossier pjesnika Vinka Kosa, u: *Hrvatski sjever*, 2 (1998.) 1-2, 5 te Milan MAGLICA-PERKIN, Pjesnik se nije vratio s Bleiburga, *Marulić*, 4 (1992.) 418.

²¹ Usp. MUZIČKI INFORMATIVNI CENTAR KONCERTNE DIREKCIJE, *Jakov Gotovac*, Jagoda Martinčević (ur.), Zagreb, 2003.

²² Vidi u prilogima: Bibliografija pjesme »Dom« (Hrvatska).

No, kako nije poznato kada i kojom je prilikom Jakov Gotovac uglazbio pjesmu »Dom«, nadaje se logičnim u istraživanje krenuti upravo od autora glazbe. Arhivsko istraživanje skladateljeva opusa zastalo je na 1951. godini i knjižici naslovljenoj *Pjesme mladosti: kompozicije za dvoglasno i troglasno pjevanje*, zbirci notnih zapisa u izdanju Saveza kulturno-prosvjetnih društava NRH, u kojoj su, među ostalim autorima, pod naslovom *Iz čitanke kćerke Ranke* objavljene četiri uglazbljene pjesme za djecu autora Jakova Gotovca: 1. »Dom«, 2. »Proljeće«, 3. »Majka uz kolijevku«, 4. »Poštar«.²³ Tu je potvrđeno da je pjesma »Dom« dijelom ciklusa *Iz čitanke kćerke Ranke*, a kako ni pjesme ni ciklus nisu datirani, nastavljena je potraga usmjerena prema tom ciklusu.

Sljedeći spomen toga Gotovčeva ciklusa za djecu pojavio se u Gotovčevoj notnoj zbirci *Zborovi a cappella* (1975).²⁴ I ovdje je uvrštena pjesma »Dom«, no sada kao dio ciklusa od pet pjesama. U to je izdanje uvrštena i pjesma *Oj, Lado, oj*, za koju će se nešto kasnije ispostaviti da joj je izvorni naslov *Molimo se, Lado!* Ovdje se dvije stvari izdvajaju kao važne: 1) to izdanje Gotovčeva notnog zapisa datira uglazbljivanje pjesme »Dom« u 1942. godinu i 2) neizvorni naziv pete pjesme, čemu ćemo se nešto kasnije posvetiti.

Vinko Kos je pjesmu »Dom« pod pseudonimom Čiča Nika objavio u svojoj zbirci pjesma za djecu naslovljenoj *Zlatna jabuka*²⁵ upravo te 1942. godine. Riječ je obimom omalenoj zbirci za djecu predškolskog i mlađeg školskog uzrasta od 22 pjesme s lijepim ilustracijama Waltera Neugebauera te pogovorom Zvonimira Crnkovića. Pjesma »Dom« treća je po redu, i u svojem izvornom izdanju uvelike je drukčija od danas poznatih inačica.²⁶

Budući je riječ o Gotovčevu ciklusu *Iz čitanke kćerke Ranke*, možemo pretpostaviti da je skladatelj tih pet pjesma preuzeo iz neke čitanke svoje kćeri Ranke,²⁷ koja je te 1942. godine imala devet godina i vjerojatno pohađala treći razred pučke škole u NDH. Nelogično je, međutim, pretpostaviti da bi pjesma »Dom« iste te 1942. godine kada ju je Kos objavio istodobno bila uvrštena u neku od školskih čitanaka te u istoj godini i uglazbljena.

²³ Usp. Jakov GOTOVAC, *Dom* (Iz čitanke kćerke Ranke), u: *Pjesme mladosti. Kompozicije za dvoglasno i troglasno pjevanje*, Zagreb, 2 (1951.), 5-7, ovdje 5.

²⁴ Usp. Jakov GOTOVAC, *Dom* (Iz čitanke kćerke Ranke: Dječji zborovi), u: Jakov GOTOVAC, *Zborovi a cappella*, Zagreb, 1975., 141-143, ovdje 141.

²⁵ Usp. Vinko KOS (Čiča Nika), *Dom*, u: Čiča Nika, *Zlatna jabuka. Pjesmice za djecu*, Walter Neugebauer (oprema), Zvonimir Crnković (pogovor), Knjižnica Ustaške uzdanice, knj. 7, Zagreb, 1942., 1-63, ovdje 9.

²⁶ Vidi u priložima: Izvorni oblik pjesme »Dom«.

²⁷ Ranka Mirković (rođ.) Gotovac (1933. – 2017), najmlađa kći od troje djece Jakova i Katje Gotovca; uz Miravu Barušić (rođ.) Gotovac (1924. – 2022.) i Peru Gotovca (1927. – 2017.)

Daljnje je istraživanje vodilo do obitelji Gotovac. Kći skladatelja Pere Gotovca Katja Gotovac uputila me na drugu suprugu svojega oca, gospođu Ljerku Marković Gotovac, u čijem se posjedu nalazi dio ostavštine Jakova Gotovca. Uz svu susretljivost i trud pri pretraživanju ostavštine nije se uspjelo pronaći autograf Gotovčeva uglazbljivanja pjesme »Dom« ni neka naznaka o tome kada je uglazbljena pjesma prvi put objavljena. Štoviše, ni gđa Marković Gotovac nije znala da je autor te pjesme Vinko Kos. O tim pitanjima ništa pouzdano nije znala ni Jagoda Majska Martinčević, povjesničarka glazbe, glazbena kritičarka i dugogodišnja radijska i televizijska urednica te urednica monografije o Jakovu Gotovcu (2003.).

Daljnijim istraživanjem periodike i školskih udžbenika iz vremena NDH u arhivima²⁸ ponovo su se, nakon osamdesetak godina, na danjem svjetlu pojavila dva, danas izrazito rijetka, a za ovaj rad, odlučujuća naslova: 1) *Moj zavičaj: Čitanka za drugo godišće pučkih škola u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj*, Zagreb, Nakladni odjel Hrvatske državne tiskare, 1941./1942. – ponovljeno izdanje/. Upravo navedena publikacija Rankina je čitanka u kojoj je objavljena pjesma »Dom« na str. 8 (i još sedam Kosovih pjesama) te preostale četiri pjesme koje je Gotovac uvrstio u ciklus *Iz čitanke kćerke Ranke*.²⁹ 2) Dječji glazbeni časopis *Proljeće: Glazba za mladež (Službeno glasilo ustaške mladeži)*, Slavko Modrijan (ur.), Hrvatska državna tiskara, III (1941. – 1942.), 4. Taj je glazbeni časopis za djecu i mladež od 1939. do 1945. godine marljivo uređivao skladatelj i glazbeni pedagog Slavko Modrijan (1909. – 1985.). U njemu je uz članke o problemima glazbenog odgoja objavljeno i preko šest stotina skladbi za djecu i mladež. Na samom početku 1942. godine, u broju 4 toga časopisa, Jakov Gotovac objavljuje i uglazbljenu Kosovu pjesmu »Dom« unutar ciklusa kompozicija pod nazivom *Iz čitanke kćerke Ranke*.

Time je glavčina nepoznanica oko vremena objave i autorstava pjesme »Dom« napokon riješena. Nedvojbeno se, u kronološkom slijedu, može utvrditi da je pjesma najprije objavljena tijekom 1941. godine u čitanki iz hrvatskog jezika *Moj zavičaj*, s napomenom – bez navođenja Kosa kao autora.³⁰ Naime, svi su književni tekstovi u toj čitanki tiskani bez imena autora, a nije naveden

²⁸ Posebna zahvala za susretljivost i svesrdnu pomoć knjižničarkama gđi. Isabelli Mauro iz Knjižnica Grada Zagreba i gđi. Mirjani Tišljar iz NSK.

²⁹ Usp. *Iz čitanke kćerke Ranke*: »Dom«, str. 8; »Molimo se, Lado!«, str. 156; »Majka uz kolijevku«, str. 17; »Poštar«, str. 67; »Proljeće«, str. 85.

³⁰ Da je to doista tako, odnosno da je pjesma »Dom« uvrštena u tu čitanku iz 1941. godine neupitno Kosova, potvrđuje i autograf iz Kosove *Knjige taštine* (1939. – 1945.), rukopisne knjige vlastoručne Kosove izrade u koju je pomno bilježio bibliografske podatke o svojim djelima te najznačajnije kritike i recenzije o svojem radu, u kojem navodi naslove djela u kojima su zastupljene njegove pjesme. Vidi u prilogima: *Iz »Knjige taštine«*.

ni urednik/urednici čitanke, tek da je ta čitanka »odobrena kao privremena školska knjiga odlukom ministarstva nastave Nezavisne Države Hrvatske br. 31817-1941 od 9. kolovoza 1941.«. Od tuda onda pjesmu »Dom«, bez imena autora Vinka Kosa, i preostale četiri pjesme preuzima Jakov Gotovac i uglazbljuje ih u ciklus naslovljen *Iz čitanke kćerke Ranke* te objavljuje u Modrijanovu dječjem časopisu *Proljeće* u siječnju 1942. godine.³¹

Valja ipak zamijetiti kako se ne može sasvim pouzdano zaključiti da Kos tu pjesmu nije možda već ranije objavio u nekom od onodobnih časopisa (*Luč, Obitelj, Dom i škola, Hrvatski sjever, Seljačka omladina, Vienac*) u kojima je vrlo često, već od 1937. godine, tiskao svoje pjesme, no ovo istraživanje nije uspjelo potvrditi takvu pretpostavku te ona zasad ostaje otvorenom.

Za potrebe analize izdvajamo pet najprisutnijih tekstualnih inačica pjesme:

(v. 1) DOM	(v. 2) Dom	(v. 3) Dom	(v. 4) Dom	(v. 5) Moj dom
Ima jedna kućica, draga srcu mom, a ta draga kućica moj je rodni dom.	Ima jedna kućica Draga srcu mom; Ta kućica pod lipom <u>Stari je moj dom.</u>	Ima jedna kućica draga srcu mom; ta kućica pod lipom stari je moj dom!	Ima jedna kućica draga srcu mom, Ta kućica pod lipom stari je moj dom.	Ima jedna kućica draga srcu mom, ta kućica pod lipom, <u>dragi je moj dom.</u>
U njoj živi mamica dobri tata moj, a i meni najljepše živjet je u njoj.	U njoj živi <u>majčica</u> , Dobri otac moj, <u>A</u> i meni najljepše Živjet je u njoj.	U njoj živi majčica, dobri otac moj, <u>a</u> i meni najljepše živjet je u njoj.	U njoj živi majčica dobri otac moj <u>A</u> i meni najljepše živjet je u njoj.	U njoj živi majčica, dobri otac moj, a i meni najljepše, <u>živjet</u> je u njoj.
Kućo, draga kućice, čuvao te Bog, blago moje najveće od sveg blaga mog.	Kućo, draga kućice, Čuvao te Bog, <u>lak i vjeran branitelj</u> <u>Starog doma mog.</u>	Kućo, draga kućice, čuvao te Bog, jak i vjeran branitelj starog doma mog.	Kućo, draga kućice, <u>mili dome moj</u> , <u>bit će vjeran branitelj</u> <u>tebi sinak tvoj.</u>	Kućo, draga kućice, mili dome moj, <u>bit</u> će vjeran branitelj, tebi sinak tvoj.
Čiča Nika (Vinko Kos), <i>Zlatna jabuka : pjesmice za djecu</i> , 1942. (izvornik)	Vinko Kos, Moj zavičaj: Čitanka za drugo godišće pučkih škola u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, 1941., str. 8	Jakov Gotovac, <i>Dom</i> , (Iz čitanke kćerke Ranke), u: <i>Proljeće: Glazba za mladež</i> , Slavko Modrijan (ur.), 1942., str. 167	Želimir i Katica Žubričić (mjesto Kozjak kraj Krapine) – izmjena posljednje strofe (oko 1950.)	<i>Glazbeni krug 2: radni obrazovni materijali iz glazbene kulture za 2. razred osnovne škole</i> , 2014. – 2020., str.83

Prva navedena inačica (v. 1), ta koju je Kos pod pseudonimom Čiča Nika objavio u knjižici *Zlatna jabuka* 1942. godine, iako nije i kronološki prva, ovdje se smatra izvornom iz nekoliko razloga. Ponajprije, tu knjižicu *Pjesmice za djecu* – kako ju je podnaslovio sam autor i pjesmu »Dom« unutar nje, Kos slaže i objavljuje onako kako smatra dobrim i vjerodostojnim te u skladu s vlastitim svjetonazorom i stavovima o odgoju djece u ediciji *Knjižnica Ustaške uzdanice* (knjižica br. 7). Iz samog je teksta posve jasno vidljivo da je pjesma u izvornom

³¹ Vidi u prilogima: Prva objava uglazbljene pjesme »Dom«.

obliku lišena svake ideološkičnosti, političnosti ili ikakva ideološkog diktata vremena; pjesma koja iz pozicije dječjeg (infantilnog) subjekta iskazuje ljubav prema vlastitom domu i obitelji te za to svoje domoljublje zaziva i naklonost Božju. Kosovo se pjesništvo među ostalim (uz odlike esteticizma, neoromanizma, sentimentalizma, metafizičnosti, didaktičnosti) određuje i kao religijsko u najširem smislu poimanja i iskazivanja životnih manifestacija, njihova značenja i svrhe kao objave i emanacije božanskog ustrojstva svijeta. Zato je u njegovu pjesništvu za djecu, pa tako i u ovoj pjesmi u kojoj domoljubni subjekt zaziva Boga, riječ o pjesništvu kršćanskog (katoličkog) nadahnuća koje djecu, uz ono lijepo, poučava i temeljnim moralnim i etičkim vrijednostima i istinama (*verum, bonum et pulchrum*). Kako je već napomenuto, Kosa je prema djeci i na rad s njima uputio uzoriti kardinal Stepinac te iako je bio državni službenik, njegov rad s djecom, uključujući Dječji grad i pisanje za djecu, treba promatrati ponajprije na liniji Hrvatskog katoličkog pokreta kao općekulturnog pokreta preporodnog i pedagoškog karaktera, a u Kosovu slučaju s ciljem okupljanja, organiziranja i poučavanja djece mlađe dobi.

Druga pak inačica (v. 2), ali kronološki prva, ona iz čitanke *Moj zavičaj* iz 1941. i 1942. godine – za djecu »drugoga godišta pučkih škola u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj«, izgleda da je ipak morala biti barem malo »ideološki urešena«, tj. prilagođena prohtjevima države i vremena te standardizirana. Tako, iz nekog razloga, *draga kućica* i *rodni dom* (v. 1) iz prve strofe postaju *kućica pod lipom* i *stari dom*, a i svaki stih sada počinje velikim slovom. Budući da Kos, kao kajkavac, u izvorniku, u drugoj strofi, navodi oblike *mamica* i *tata* (v. 1), u čitanju ipak moraju standardni oblici *majčica* i *otac*. No, najizrazitija intervencija, ona koja utiskuje očiti ideološki i vremenski biljeg, događa se u posljednjim dvama stihovima posljednje, treće strofe: *blago moje najveće od sveg blaga mog* (v. 1), sada pak glasi *Jak i vjeran branitelj Starog doma mog*. Poseže se, dakle, za utilitarnošću i elementima totalitarizirajućeg diskursa čime se apelira na kolektivnu i individualnu svijest, u ovom slučaju djece. Ne zna se tko je proveo te intervencije. Zasad se može samo pretpostaviti da je riječ o neimenovanom uredniku ili urednicima, no Kos, prema inačici pjesme iz zbirke *Zlatna jabuka*, svakako nije.³²

Baš zbog te i sličnih neautorskih intervencija u tekst neke od suvremenih kritika, poglavito one lijevo i globalistički opredijeljene, sklone su Kosovu pje-

³² To može potvrditi i usporedba rukopisnog i tiskanog oblika njegova putopisa *S puta kroz Rumunjsku*, iz koje je isto vidljivo da je »neznan netko« za tisak jednako tako ideološki doradio i taj putopis. Usp. Daniel MIKULACO, *Izgubljeno u tranzicijama* (dvije novele i dva putopisa), 155-170, ovdje 166.

smu »Dom« stavljati u kontekst ideologijski kontaminiranog teksta. Primjerice, Edin Omerčić u svojem eseju »I ja ću biti (hrvatski) vojnik. Kako je desetogodišnjaku u ratnom zaleđu zvučao raspad Jugoslavije?« (2021) u kojem progovara o vezi literature, obrazovanja i nasilja u nedavnim ratovima, a kao primjere takvih *književnih kanona* koji bi opravdavali i poticali nasilje navodi upravo pjesmu »Dom« Vinka Kosa i »Ježevu kućicu« Branka Ćopića: »Nažalost, tema iskorištavanja djece, kao i korištenje slike nevinog djetinjstva u ratne propagandne svrhe nije nova, a kulturne elite su (...) u zidanju (novih) jednonacionalnih država i društava kroz dječju štampu i muziku usađivale (nove) nacionalne i militarističke vrijednosti. (...) Kao ekskluzivne vrline kojima se doprinosi (...) isticale su se patrijarhalan odgoj i ratnička čast (...) a između ostalog su izražavali i spremnost za odbranu vlastitog staništa, doma, teritorije koju smatramo vlastitom. Ovom prilikom i ne moramo otići toliko daleko u prošlost, među književne kanone 19. stoljeća, već je sasvim dovoljno zadržati se u 20. stoljeću:

1) Ima jedna kućica draga srcu mom,
ta kućica pod lipom stari je moj dom.
U njoj živi majčica, dobri otac moj,
a i meni najljepše živjet je u njoj.
Kućo draga kućice, mili dome moj,
bit će vjeran branitelj, tebi sinak tvoj.

– 'Dom', Vinko Kos (prije 1945.), uglazbio Jakov Gotovac

Na taj način je, u leđne moždine ukucano načelo samoljublja i obožavanja vlastitog, ignorancija drugog i drugačijeg, stav prema kojem je moje neupitno bolje...«³³

Omerčiću, naravno, nije poznata izvorna pjesma (v. 1), a u fokus stavlja posljednja dva stiha (v. 3). No, što se tim dvama stihovima (pa i »ideologiziranim«) zapravo poručuje: *Voli, poštuj i vjerno brani svoje!* U kojem to društvu i u kojem vremenu to nije pozitivna kvaliteta i vrlina i gdje se to u tim stihovima implicira ili eksplicira »ignorancija drugog i drugačijeg« ili »stav prema kojem je moje neupitno bolje«?

Takvu inačicu pjesme »Dom«, dakle »lagano ideološki urešenu« (v. 2) iz čitanke svoje osmogodišnje kćeri Ranke 1941. godine preuzima Jakov Gotovac te ju u takvom obliku, mijenjajući jedino velika početna slova drugog, trećeg i

³³ Edin OMERČIĆ, I ja ću biti (hrvatski) vojnik. Kako je desetogodišnjaku u ratnom zaleđu zvučao raspad Jugoslavije?, u: Husnija KAMBEROVIĆ (ur.), *Peti History Fest*, Sarajevo, 2021., 169-179.

četvrtog stiha sviju strofa u mala (v. 3), uglazbljuje i objavljuje u *Proljeću*. Otad će se pjesma »Dom« (v. 3) pretežito objavljevati u uglazbljenu obliku u udžbenicima (čitankama, pjesmaricama, vježbenicama) glazbene (muzičke) kulture te će se kao njezin autor navoditi samo Jakov Gotovac.

Prvu sljedeću objavu te dječje pjesme nakon 1945. godine i okončanja Drugoga svjetskoga rata ovo istraživanje pronalazi u ranije spomenutu izvoru *Pjesme mladosti: kompozicije za dvoglasno i troglasno pjevanje*, pjesmarici iz 1951. godine (v. 3). Je li, pak, pjesma između 1942. i 1951. godine još negdje objavljena zasad ostaje nepotvrđeno. No, svakako je vrijedno zabilježiti da se u toj pjesmarici iz 1951. godine pjesma »Dom« pojavljuje ponovno izmijenjena, opet u novoj inačici³⁴ (v. 4). Kao autor naveden je Jakov Gotovac, glazba je ista, no stihovi posljednje strofe opet su izmijenjeni: umjesto *Kuće, draga kućice, čuvao te Bog, jak i vjeran branitelj, starog doma mog*, posljednja strofa sada glasi *Kuće, draga kućice, mili dome moj, bit će vjeran branitelj tebi sinak tvoj*.

Dogodilo se, dakle, ponovno »ideološko presvlačenje« teksta, ovaj put komunističko – maknut je Bog, jer, kako je ironično jednom prigodom napomenula Kosova kći Lada Kos: »Ne daj Bože da te čuva Bog!« Drugim riječima, dogodila se »cenzura Boga«, odnosno svega što može imati religijski prizvuk. U prilog takvu tumačenju cenzuriranja religijski intoniranog teksta i konteksta ide i primjer ranije spomenute pučke pjesme »Molimo se, Lado!«, također iz ciklusa *Iz čitanke kćerke Ranke (Proljeće, 1942.)* ponovo objavljene u Gotovčevoj knjizi *Zborovi a cappella* iz 1975. godine, u kojoj je ta pjesma, u skladu s važećim standardima cenzure tadašnjeg sistema, preimenovana u »Oj, Lado, oj«.

No, vratimo se pjesmi »Dom«. Kako se saznalo pola stoljeća poslije, Vinko Kos stradao je 1945. godine na nekoj od postaja tzv. Križnoga puta, a njegovo djelo, iako nije bilo službeno zabranjeno, poslije rata nije se smjelo spominjati. Budući da je i Jakov Gotovac djelovao i skladao za vrijeme NDH, novoustoličeni komunistički režim ni na cijenjenog hrvatskog skladatelja nije gledao blagonaklono. Nije mu posve zabranio rad, ali je ipak morao podnijeti nekoliko godina zatvora. Usprkos komunističkoj diktaturi, pjesma »Dom« i nadalje je bila omiljena među djecom i stoga je netko, da bi pjesma ostala prisutnom, makar i bez autora, napravio navedene izmjene posljednje strofe. »Taj netko«, taj »cenzor« u ovom su slučaju, kako će se tijekom istraživanja otkriti, bili supružnici Želimir i Katica (rođ. Suntešić) Žubrinčić iz Kozjaka, malog mjesta kraj Krapine, koji će kao odraz ideološkog diktata vremena, negdje oko 1950. godine, u nastojanju da pjesmu ipak održe živom, izmijeniti posljednju

³⁴ Vidi u prilogima: »Dom« (*Pjesme mladosti*, 1951.).

strofu i dati joj današnji oblik (v. 4). Njihov sin, prof. dr. sc. Darko Žubrinić napominje: » Ova pjesma se u Hrvatskoj do godine 1945. pjevala na stari način. Nakon 1945. nije se smjela pjevati ili pojavljivati u knjigama u tom obliku (radi 'čuvao te Bog'). Da bi pjesma bila spašena, unesena je preinaka u zadnjoj kitici. Složio ju je Velimir Žubrinić, učitelj i ravnatelj OŠ u Kozjaku, malom selu kod Krapine, zajedno sa svojom suprugom Katicom rođ. Suntešić. Katica Suntešić je kao dijete tu pjesmu naučila godine 1942. od svoje učiteljice Štefice Rubin u osnovnoj školi u Svetom Križu Začretje. Usmenom predajom nova se inačica vrlo brzo proširila ne samo u Hrvatskoj, nego i izvan domovine, pa i među Hrvatima SAD-a koji znadu, čini se, samo ovu drugu inačicu.«³⁵

Tko je pak tu novu inačicu (v. 4) pod imenom Jakova Gotovca objavio 1951. godine u pjesmarici *Pjesme mladosti* nije poznato, no odatle je pjesma »Dom« preuzimana dalje te se sve do današnjih dana pojavljuje u hrvatskim školskim udžbenicima³⁶ upravo u tom obliku tekstnog (v. 4) i notnog zapisa i bez navođenja Vinka Kosa kao njezina autora. K tomu neki od, nažalost, i najnovijih školskih udžbenika³⁷ idu i dalje u iskrivljavanju i mijenjanju pjesme (v. 5). Ne samo da proizvoljno mijenjaju riječi u pjesmi, nego mijenjaju i naslov pjesme te, vjerojatno i ne znajući, upućuju zapravo na posve drugu pjesmu i drugog autora.³⁸

Valja napomenuti kako se ipak u jednom izvoru kao suautor spominje i Vinko Kos. Riječ je o pjesmarici³⁹ sveučilišnog nastavnika mr. sc. Nevja Prenc iz 2004. godine, kojem je prva kći Vinka Kosa prof. emerita Vera Kos Paliska, akademska slikarica, spomenula da je njezin otac autor te pjesme pa je mr. sc. Prenc to u svojoj pjesmarici korektno i naveo. Taj je navod ostao, nažalost, nezapažen.

Kako je u uvodnom dijelu rada istaknuto, istraživanjem je ustanovljeno da je pjesma »Dom«, poradi svojih estetskih (i književnih i glazbenih), moral-

³⁵ Do podataka o Želimiru i Katici Žubrinić došao sam na sljedećoj mrežnoj stranici: »Croatian tamburitza orchestral play wide spread throughout the world« (17. 12. 2017), u: <https://www.croatia.org/crown/articles/11035/1/Croatian-tamburitza-orchestral-play-widespread-throughout-the-world.html> (13. 8. 2023.) te potom u telefonskom razgovoru s njihovim sinom, prof. dr. sc. Darkom Žubrinićem, potvrdio tvrdnje iznesene o njegovim sada pokojnim roditeljima, kao autorima preinake posljednje strofe.

³⁶ Vidi u prilogima: Bibliografija pjesme »Dom« (Hrvatska).

³⁷ Usp. Ružica AMBRUŠ KIŠ – Željka MAMIĆ – Ana JANDROKOVIĆ (ur.), *Glazbeni krug 2: radni obrazovni materijali iz glazbene kulture za 2. razred osnovne škole, Zagreb, 2014. – 2020. (Moj dom, str. 83.)*, e-udžbenik (29. 6. 2020.), u: <https://hr.izzi.digital/DOS/42957/47871.html> (15. 8. 2023.).

³⁸ *Moj dom* je pjesma Silvija Strahimira Kranjčevića.

³⁹ Usp. Nevio PRENC, *Zbirka pjesama 1. S metodičkim uputama za pjevanje i sviranje na klaviru i sintesajzeru*, Pula, 2004., 47.

nih, etičkih i didaktičkih vrijednosti, prisutna i u školskim udžbenicima susjedne Bosne i Hercegovine kao i Republike Srpske te Srbije.⁴⁰

Zanimljivo je primijetiti da se u nekoliko udžbenika iz prirode i društva za prvi i treći razred osnovne škole u Srbiji i Republici Srpskoj pjesma »Dom« navodi u okrnjenom obliku (bez treće strofe), a autorstvo se pripisuje pokojnoj srpskoj pjesnikinji za djecu Miri Alečković (u jednom primjeru inicijalima, a u drugom, punim imenom i prezimenom).⁴¹ Pritom je još zanimljivije da kritičari toga lošeg udžbenika, među ostalim primjedbama ističu: »pjesma 'Dom' Mire Alečković ima samo dvije strofe«⁴², ne dovodeći autorstvo uopće u pitanje. U još jednom udžbeniku, ovaj put za djecu prvoga razreda osnovne škole srpske nacionalne manjine u Mađarskoj, ta se pjesma opet okrnjena i pod naslovom *Има једна кућица драга срцу мом* navodi kao »народна песма«⁴³.

Pjesma je zastupljena i u Bosni i Hercegovini, u osnovnoškolskom udžbeniku *Muzička/glazbena kultura*⁴⁴ za djecu prvog razreda. Tu se pjesma u tekstualnom obliku (v. 4) navodi u cijelosti, a kao autor naveden je Jakov Gotovac.

Budući da se pjesma »Dom« nalazi u školskim udžbenicima, daljnjim je istraživanjem utvrđeno da se niz godina nalazi zastupljena i u nastavnim kurikulima, planovima i programima kako hrvatskima tako i onima navedenih država⁴⁵ pod naslovom »Dom« i autorstvom pripisanim Jakovu Gotovcu.

Pjesma »Dom« podjednako je u novije vrijeme prisutna i u međumrežnim prostorima, od različitih nacionalnih školskih i općeobrazovnih portala, servisa i stranica do općekulturnih međunarodnih, a zajednička im je značajka proizvoljno, nepotpuno te često i netočno prenošenje podataka. Primjerice, na razini EU pokrenut je, za razdoblje od 2015. do 2022. godine, projekt EU pjesmarica (*EU Songbook*⁴⁶) – projekt u kojem svaka država članica bira po jednu

⁴⁰ Vidi u priložima: Bibliografija pjesme »Dom« (Srbija, Bosna i Hercegovina).

⁴¹ Spomenuti udžbenici: Гордана СТЕПИЋ (ур.), *Свет око нас. За први разред основне школе*, Београд, 2018., 17. i Сања БЛАГДАНИЋ – Зорица КОВАЧЕВИЋ – Славица ЈОВИЋ – Александар ПЕТРОВИЋ (ур.), *Природа и друштво 3. Уџбеник за трећи разред основне школе*, Београд, 2020.

⁴² Udžbenici u RS puni grešaka. Iz kakvih knjiga đaci uče? (N.N. 7. 3. 2017), u: <https://www.nezavisne.com/novosti/obrazovanje/Udzebnci-u-RS-puni-gresaka-Iz-kakvih-knjiga-djaci-uce/416224> (20. 8. 2023.).

⁴³ Катарина ВЕСИЋ ВУЈАКОВИЋ – Љубинка ГЕОРГИЈЕВИЋ (ур.), *Колевка знања за првака. Радна свеска за први разред српске основне школе*, Будапешт, 2022., 10, e-књига за српску националну манјину у Мађарској.

⁴⁴ Usp. Selma FERović – Indira MEŠKIĆ (ur.), *Muzička/glazbena kultura. Radni udžbenik za prvi razred devetogodišnje osnovne škole*, Sarajevo, 2013., 34.

⁴⁵ Vidi u priložima: Nastavni kurikuli, planovi i programi.

⁴⁶ Usp. The European Union Songbook Association (2015-2022), u: <https://www.eu-songbook.org/> (25. 8. 2023.).

nacionalnu pjesmu iz šest kategorija koje pokrivaju različite žanrove i različita vremena za zajedničku pjesmaricu. Za izbor su, osim građana, zadužene i različite nacionalne institucije i stručne osobe. U hrvatskom slučaju riječ je o Ministarstvu kulture Republike Hrvatske i Muzičkoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu. Jedna od zastupljenih kategorija nosi naziv *dječje pjesme*. U toj je kategoriji među ostalim popularnim dječjim pjesmama istaknuta i pjesma »Dom« na sljedeći način: *Ima jedna kućica / »Moj dom«*⁴⁷ – (Jakov Gotovac), što je, nažalost, proizvoljno, netočno i nekorektno imenovanje, iako je riječ o međunarodnom predstavljanju preko institucija Ministarstva kulture RH i Muzičke akademije.

Zaključak

Ovim je radom, pomoću arhivskog istraživanja, tekstne i komparativne metode najvećim dijelom objašnjena dosad nepoznata povijest i kontekst nastanka popularne dječje pjesme »Dom« te je nedvojbeno dokazano da je njezin autor prešućivani hrvatski književnik Vinko Kos.

Iako je objavljena u vrijeme Drugoga svjetskoga rata i vlasti NDH, u izvornoj inačici (v. 1) pjesmi »Dom« ne može se pripisati nikakva ideologičnost, utilitarnost, tendencioznost ili dogmatičnost, već ponajprije težnja iskazivanja ljubavi, vjere i plemenitosti domoljublja unutar kodova estetskoga, moralnoga i etičkoga. Inačicu (v. 2), objavljenu u čitanki *Moj zavičaj* (1941., 1942.) i ideološki prilagođenu povijesnom trenutku, preuzima Jakov Gotovac za uglazbljivanje (v. 3), a nakon 1945. godine i ta treća inačica biva ideološki cenzurirana i kao takva (v. 4), uz još poneko iskrivljavanje (v. 5), prisutna je u obrazovnom i općekulturnom prostoru do današnjih dana.

Analizom inačica pjesničkog teksta pokazano je da su v. 2 i v. 3 ideološki kontaminirane, v. 4 ideološki cenzurirana, a v. 5 uz to i pogrešno naslovljena. Jedino se v. 1 (»Dom« iz zbirke *Zlatna jabuka*, 1942.) može držati izvornom inačicom pjesme. Stoga je kao takvu treba ubuduće objavljivati u udžbenicima i pjesmaricama te je uz naslov pjesme s notnim zapisom potrebno navoditi imena obojice autora, i Vinka Kosa i Jakova Gotovca, a kada je pjesma bez nota, samo ime Vinka Kosa.

⁴⁷ *Ima jedna kućica* nije naslov pjesme, već prvi stih, a *Moj dom* je, kako je već rečeno, pjesma Silvija Strahimira Kranjčevića!

Abstract

**THE CASE OF THE CHILDREN'S SONG "HOME" BY VINKO KOS:
ON THE OCCASION OF THE 110TH ANNIVERSARY OF THE BIRTH OF
VINKO KOS**

Daniel MIKULACO

Juraj Dobrila University of Pula, Faculty of Humanities
I. Matetića Ronjgova 1, HR – 52100 Pula
daniel.mikulaco@unipu.hr

The article examines the origin, authorship and inclusion of the song »Home« in school textbooks. The song stands out as one of the most beloved children's tunes in Croatia and across the neighbouring countries that had emerged after the breakup of Yugoslavia (SFRJ). An attempt has been made to establish the diachronic history of the song from its inception to the present day. The lyrics of several variants of the art song have been explored through comparative, textological and semantical analysis, based on archival research and employing a form of literary detection. Furthermore, the relationship between the patriotic and religious context in contrast to censorship and ideological dictates has been investigated.

Key words: *Vinko Kos, Jakov Gotovac, Croatian children's poetry, Croatian literature in the Second World War, religion in children's poetry, God, Kos dossier, censorship, ideological dictate.*

Prilozi

Lista 1 – popis članova DHK na kojem su evidentirani kao »suradnici« ili kao »fašisti«

<u>SURADIVALE</u>	<u>FAŠISTI</u>
Alić	M. Begović
Jos. Andrić	M. Budak
Alfirević	A. Bonifačić
Andreis	M. Čović
Balić	Gal. Cvitan
A. Barac	A. Cividini
S. Batušić	Delorko
Benešić	Grgec
Cesarić	V. Jurčić
A. Dean	M. Jurčić
I. Esth	V. Kos
M. Deanović	N. Kestrenčanek
Z. Gašparović	Lendić
Bogdanov	Lukas
S. Devčić	Makanec
Deželić	St. Mihalić
Dukić	Zlat. Milković
Jos. Horvat	Mortidija
S. Jakševac	Muradbegović
Ježić	A. Nemetak
Jurišić	V. Nikolić
Fotez	Nigeteo
Kombel	G. Križlec
Kolarić Kisur	Oršević
Korner	Radačan
Kreševljaković	Softa
J. Kušan	Zv. Srekar
VL. Kušan	Soljačić
Kučević	M. Starčević
VL. Kovačić	T. Smerdel
Livadić	bisk. Sarić
S. Košutić	Cy. Skarpa
Maraković	M. Švel
A. Matasović	Trontl
Jos. Matasović	Wiesner
Matijašević	Žanko
Zv. Milković	Živić
V. Mayer	
E. Malabdić	
M. Miholjević	
R. Nikolić	
Pavlinović	
F. Pavešić	
B. Popović	
T. Prpić	
Petris	J. Velebit
D. Pfanova	Iv. Vučetić
D. Rubin	Zagorka
Senčić	
Stuparić	
Z. Seunik Jušić	
M. Senon	
O. Solc	
N. Šep	
Trešić Pavičić	
J. Tuhelka	
Tijan	
Aug. Ujević	
M. Ujević	
<i>Ladika</i>	

Lista 2 – popis članova DHK s prijedlozima kazni za ratni zločin kulturne suradnje s okupatorom

Maišić Klara	dob. v. otkr.	
Činč Stajko	zanjeđ	
Prigec Feta	zanjeđ	
KOS VINKO	zanjeđ	ref. ust. otkr. mladeni
ŠVEL MARIJA	zanjeđ	urednica lista Bunka Ede
KRSTERČANEK NADA	zanjeđ	ust. otkr.
LENIĆ IVO	ust. otkr.	alerodari. ita
NAMETAK ALIJA	ust. otkr.	
NIKOLIĆ VINKO	ust. otkr.	
ORIŠKOVIĆ MATE	ust. otkr.	
WIESNER LJUBO	ust. otkr.	urednik suradnje zanjeđ
JUŠIĆ VLADIMIR	ust. otkr.	
CVITAN GABRIJEL	ust. otkr.	5 godina
SMEDEL TONI	ust. otkr.	(aktivna suradnja) ust. otkr.
PAVLINOVIĆ Mari		10 godina radi. u Terenima suradnje
KOMBOL Mikovil	2 godina	univerz. u Beogradu, suradnja u voj. službi u Beogradu, suradnja u voj. službi u Beogradu
MARASOVIĆ ANTON		u Terenima suradnja 6 mjeseci
ANDRIĆ JOSIP		suradnja u otkr. i ust. otkr. zanjeđ
GAŠPAROVIĆ ŽLATKO		ust. otkr. progovora zanjeđ
ZAGORKA (Kobedus) Rudeša		ust. otkr. suradnja i ust. otkr. 5 godina
JUŠIĆ - SEUNIK ZDENKA		3 godina, suradnja 10 godina
PAVEŠIĆ FRANJO		2 godina, suradnja
ESIH IVAN		progovora 10 godina
MARAKOVIĆ LJUBO		zanjeđ
POPARIĆ DARE		
PRPIĆ TOMISLAV		1 godina
SENEČIĆ GENO		ust. otkr. zanjeđ
ŠOP NIKOLA		5 godina
KORNER JEROLIM		(dob. v. otkr. prema Bogolovaku) 5 godina
KOLARIĆ-KIŠUR ŽLATA		
FRANOVA DORA		6 mjeseci
JAKŠEVAC STJEPAN		progovora i zanjeđ 5 godina
DEŽELIĆ VELIMIR		2 godina suradnja
ŠTAMPAR EMIL		4 mjeseci suradnja

Odluka o utvrđivanju zločina okupatora i njihovih pomagača

FEDERALNA DRŽAVA HRVATSKA
ZEMALJSKA KOMISIJA
ZA UTVRĐIVANJE ZLOČINA OKUPATORA
I NJIHOVIH POMAGAČA

A.K. 238/45
Zh. broj 11588

Br: 3288/45

ODLUKA

[o utvrđivanju zločina okupatora i njihovih pomagača]

ZLOČINAC:

Prezime i ime: K o s Vinko /pseudonim šika Nika/
Približna starost: oko 30 god.
Narodnost: Hrvat
Jedinića, zvanični položaj i čin: književnik, ust.natporučnik, glav.urednik
"Ustaške uzdanice", vrhovni zapovjednik ust.uzdanice za mušku mladež
u Upravnom zapovjedništvu
Mjesto stalnog boravišta: Zagreb
Posljednje boravište: Zagreb, Palmotićeva 15
Ostali lični podaci: u bjegstvu

ŽRTVE ZLOČINA (OŠTEĆENICI):
(sa ličnim podacima)

KRATAK OPIS I KVALIFIKACIJA ZLOČINA:
Vinko Koš, kao gore opisani ust.funkcionar, stvarao je i podizao protunarodni ustaški duh kod nevine hrvatske mladeži. Dakle raspirivao nac.mržnju Srba i Hrvata, poticao na masovne zločine, opravdavao okupaciju i slabiš NOP. /§ 13 Zak. o voj.sud.7.

2.-

./.

POJEDINOSTI O ZLOČINU:

(Zločinac, mjesto, vrijeme, način i sredstva izvršenja, žrtve, štete):

1./ Vinko Kos bio je glavni urednik X polumjesečnika "Ustaška uzdanica". /"Ust.uzdanica" 1941-1942 i dr./.

2./ Odredbom "Poglavnog pobočnika Upravnog zapovjednika" imenovan vrhovnim zapovjednikom Ustaške Uzdаницe za mušku mladež u Upravnom zapovjedništvu. /"Ust.Uzdanica" br. 1 od 1 X 1941 str. 16/

3./ Bio je ustaški natporučnik /"Hrv.narod" br. 1205 od 6 XII 1944 str.22/.

4./ Vodio je izaslanstvo X Ustaške mladeži u Italiju odnosno sudjelovao. /"Hrv.narod" br. 231 od 3 X 1941 str. 5/

5./ Napisao je u spomenutom polumjesečniku "Ust.Uzdanica" bezbroj pjesmica za mladež, kojima je očita tendenca da u laganoj i zabavnoj formi priča za djecu podiže i razvija kod mladeži ustaški duh. /"Ust.Uzdanica" god. 1941-1944/

6./ Sudjeluje na raznim ustaškim priredbama kao i na javnim sastancima ustaških časnika. /"Hrv.narod" br. 1205 od 6 XII 1944 str. 2/.

Osim toga pisao je po drugim ustaškim listovima:

7./ "Au Cimitiere" /"Hrv.revija" br. 5 iz 1941 g. str.242/ pjesma/.

8./ "Mura voda teče" /"Hrv.smotra" br. 6 iz 1942 g., pjesma/.

9./ "Rujan" /"Spremnost" br. 46 od 25 I 1943 str.10/, pjesma.

10./ "Kipar" /"Hrv.narod" od 5 I 42 br.316 str.7/, pjesma.

11./ "Ljepa djevojka" /Sprm.br.111 travanj 1944 str.18, pjesma/.

12./ "Širina utjehe" /"Zbornik sveučilišta" iz 1942 st.164, pjesma/.

13./ "Osamljenost" /H.N. br.322 od 10 I 42 st.7, pjesma/.

14./ "Mati zemlja Međimurje", "Domovina" i "Na groblju" pjesme objavljene u "Hrv.Domovini", "Zbornik ust.mladeži iz 1942 g.

15./ Pisao mnogobrojne članke u ustaškom duhu u "Godišnjak ustaške mladeži" /Spr. br. 6 od 5 IV 42 st.9/.

16./ "Prijeteljestvo zemlje" /Sprm.br.96 i 97, prosinac 1943 str.27/.

17./ Pristupa s oduševljenjem organizaciji "Ustaške uzdanice" i o tom piše članak /"Novi List" br. 82 od 20 VII 41 st.6/.

18./ Napisao igrokaz za djecu /"Dužnosnik" studeni 1942 br. 9 st.476/.

O b r a z l o ž e n j e :

Vinko Kos, kao glavni urednik polumjesečnika "Ustaška Uzdanica" bio je glavni rukovodilac svega pisanja u ovom listu, članci, priče i pjesme, koje su ovdje donošane služe stvaranju i podizanju ustaškog duha kod hrvatske mladeži. Ne samo da na ovaj način truje djecu, već hoće da zahvati i roditelje djece. Kakvi je karakter ovoga polumjesečnika vidi se i iz predgovora k broju 1 od 1 X 1941 od "poglavnog pobočnika" i "upravnog zapovjednika" prof. Ivana Oršanić na str. 2, u kojem ističe, da je ovom polumjesečniku dužnost "i s ovom malom djecom voditi politiku", koja da će biti "vrlo odlučna". Djeca "naučiti će voliti: Poglavnika i državu Hrvatsku". Uvodno kaže doslovce: "Ustaška uzdanica jest onaj dio organizacije Ustaške mladeži, koji obuhvaća mušku i žensku djecu, koja pohađaju osnovnu školu... Sva ova djeca moraju primiti Ustaški odgoj."

Ovaj rad Vinka Kos, koji pod pseudonimom "čika Nika" sklapa pjesmice u navedenom polumjesečniku, sam po sebi pretstavlja njegov zločin saradnje s okupatorom i njegovim pomagačima. On je ali i us-

3.-

taški natporučnik, pa čak i vrhovni zapovjednik izdajničke organizacije t.zv. Ustaške uzdanice za mušku mladež u Upravnom zapovjedništvu i ovu izdajničku dužnost "savjesno" vrši, a preuzeo ju je s velikim oduševljenjem kako to sam ističe /br. 17/.

Osim toga javlja se na svojim pjesmama i člancima u raznim ustaškim listovima. Jednom riječju njegov protunarodni organizacioni i propagandistički rad je svestran i opsežan i stalan za cijelo vrijeme okupacije.

Ova Komisija utvrđuje da je Vinko Kos odgovoran za gora iznesena krivična djela.

BEKAZI:

Kao u "Pojednostima o zločinu".

ŠTETA:

(U čemu se šteta sastoji? — Vrijednost u predratnim dinarima)

SAUČESNICI:

NAPOMENA:

Referent Dr. Josip Krmpotić

U Zagrebu, 19 kolovoza 1945.g.

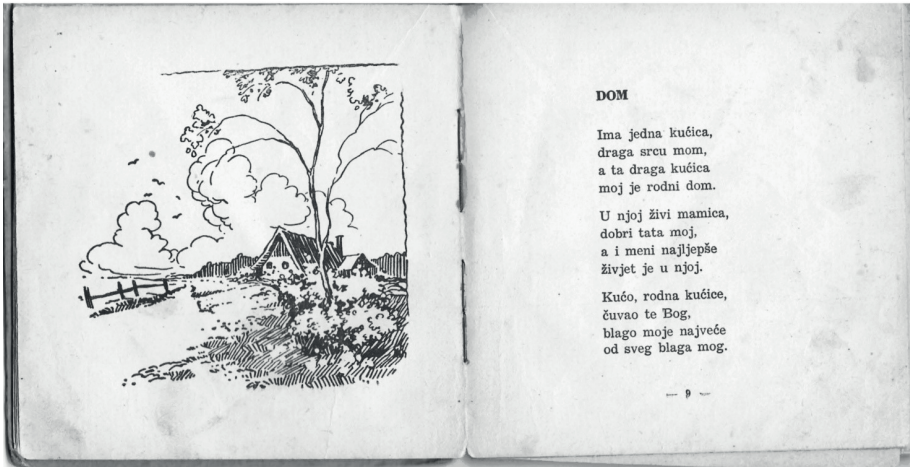
Sekretar

Pretsjednik:

[Handwritten signature]

Izvorni oblik pjesme »Dom« (Vinko Kos, *Zlatna jabuka*, 1942.)

Prva objava uglazbljene pjesme »Dom« (*Proljeće*, III. 1941. – 1942., 4)

SJEČANI

14. Iz čitanke kćerke Ranke

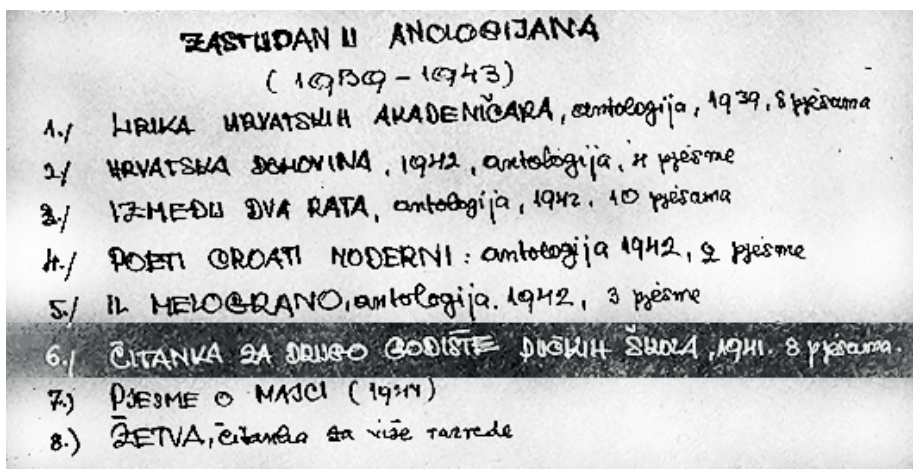
Mirno i nježno *p* 1) Dom Jakov Gotovac

1. J - ma je - dna ku - či - ca dra - ga sr - cu mom; ta
2. U njoj ži - vi maj - či - ca, do - bri o - tac moj,
3. Ku - ćo, dra - ga ku - či - ce, ču - va - o te Bog,

f *p*
ku - či - ca pod li - pom sta - ri je moj dom, ta
a i me - ni naj - ljep - še ži - vjet je u njoj,
jak i vje - ran bra - ni - telj sta - rog do - ma mog,

f *p* usporiti
ku - či - ca pod li - pom, sta - ri je moj dom!
a i me - ni naj - ljep - še ži - vjet je u njoj.
jak i vje - ran bra - ni - telj sta - rog do - ma mog.

Iz »Knjige taštine« (1939. – 1945.)

»Dom« (Pjesme mladosti, 1951.)

IZ ČITANKE KĆERKE RANKE

1. DOM

JAKOV GOTOVAC

Mirno i nježno

1. J- ma jedna ku- či- ca dra- ga sr- cu mam;
2. u njoj ži- vi maj- či- ca, do- bri a- tac maj,
3. Ku- ća, dra- ga ku- či- ce, mi- li do- me moj,

ta ku- či- ca pod li- pom, sta- ri je moj dom,
a i me- ni naj- ljep- še ži- vjet je u njoj,
bit će vje- ran bra- ni- telj te- bi si- nak tvaj,

ta ku- či- ca pod li- pom, sta- ri je moj dom,
a i me- ni naj- ljep- še ži- vjet je u njoj,
bit će vje- ran bra- ni- telj te- bi si- nak tvaj.

p usporiti

Bibliografija pjesme »Dom« (Hrvatska)

- Dom, u: *Moj zavičaj: Čitanka za drugo godišće pučkih škola u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj*, Zagreb, Nakladni odjel Hrvatske državne tiskare, 1941., 8.
- Vinko KOS (Čiča Nika), Dom, u: Čiča Nika, *Zlatna jabuka: pjesmice za djecu*, Walter Neugebauer (oprema), Zvonimir Crnković (pogovor), Knjižnica Ustaške uzdanice, knj. 6, Zagreb, Promičba Ustaške mladeži, 1942., 1–63, ovdje 9.
- Jakov GOTOVAC, Dom (Iz čitanke kćerke Ranke), u: *Proljeće: Glazba za mladež (Službeno glasilo ustaške mladeži)*, Slavko MODRIJAN (ur.), Hrvatska državna tiskara, III. (1941. – 1942.), 4., 167-169, ovdje 167.
- Dom, u: *Moj zavičaj: Čitanka za drugo godišće pučkih škola u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj*, Zagreb, Nakladni odjel Hrvatske državne tiskare, 1942., 8.
- Jakov GOTOVAC, Dom, u: *Znanje i radost: enciklopedijski zbornik, knjiga prva*, Ivo HORVAT (ur.), Naklada hrvatskoga izdavačkog bibliografskog zavoda, 1942., 1-512, ovdje 47.
- Jakov GOTOVAC, Dom (Iz čitanke kćerke Ranke), u: *Pjesme mladosti: kompozicije za dvoglasno i troglasno pjevanje*, Zagreb, Savez kulturno-prosvjetnih društava NRH, 2. (1951.), 5–7, ovdje 5.
- Josip ZAVRŠKI, *Pjevajte s nama: Muzička početnica za IV razred osnovne škole*, Zagreb, Školska knjiga, 1961., 1963., 1964., 1966., 1967., 1970. (Dom, J. Gotovac, str. 41)
- Dragutin BASRAK, Borislav STEVKOVIĆ, Hamid LUKOVAC (ur.), *Zapjevajmo veselo 1*, Sarajevo, Zavod za izdavanje udžbenika, 1966. (Dom, J. Gotovac, str. 19)
- Jakov GOTOVAC, Dom (Iz čitanke kćerke Ranke: Dječji zborovi), u: Jakov GOTOVAC, *Zborovi a cappella*, Zagreb, Prosvjetni sabor Hrvatske, 1975., 141-143, ovdje 141.
- *Izbor skladba za dječje zborove : priručnik za nastavnike glazbenog odgoja*, Josip ZAVRŠKI, Ladislav GMAJNIĆ (ur), Zagreb, Školska knjiga, 1980. (Dom, Jakov Gotovac, str. 141)
- Dragutin BASRAK, Marko BAROŠEVIĆ (ur), *Muzička kultura 2: za učenike II razreda osnovne škole*, III. izdanje, Sarajevo, Svjetlost d. d., 1991. (Dom, Jakov Gotovac, str. 24)
- *Pjesmarica: zbirka napjeva i tekstova: uz program 1. i 2. razreda osnovne škole*, Renata LEKIĆ, Ivan LEKIĆ (ur.), 1996. (Dom, J. Gotovac, str. 32)
- Ivan GOLČIĆ, *Pjesmarica : za osnovne škole*, Zagreb, HKD Sv. Jeronima, 1998. (Dom, J. Gotovac, str. 43)

- *Glazbena škrinjica 2+ cd.*, Marija IVANOVIĆ, Aida TAVČAR (ur.), Zagreb, Profil International, 1998., 2002., 2007. (Dom, Jakov Gotovac)
- Marija RIMAN, *Zvončići: pjevanje u prvom, drugom i trećem razredu osnovne škole : priručnik za učitelje s metodičkim uputama i izborom pjesama*, Rijeka, Izdavački centar Rijeka, 2001. (Dom, Jakov Gotovac)
- Diana ATANASOV PILJEK, *Moja glazba 2 : Udžbenik za glazbenu kulturu u 2. razredu osnovne škole*, Zagreb, Alfa, 2002. – 2020. (Dom, J. Gotovac, str. 56–57)
- Diana ATANASOV PILJEK, *Moja glazba 2: Radna vježbenica iz glazbene kulture za drugi razred osnovne škole*, Zagreb, Alfa d. d., 2002. – 2020. (Dom, J. Gotovac, str. 70), e-udžbenik (20. 12. 2019.) u: <https://hr.mozaweb.com/hr/mblite.php?cmd=open&bid=HR-ALFA-GLA2-1706&page=70> (20. 8. 2023.)
- Nevio PRENC, *Zbirka pjesama 1 : s metodičkim uputama za pjevanje i sviranje na klaviru i sintesajzeru*, Pula, Visoka učiteljska škola u Puli, 2004. (Dom, Jakov Gotovac, Vinko Kos, str. 47)
- *Moja prva pjesmarica*, Helena KUHARIĆ (ur.), Vinkovci, Društvo Hrvatska žena, 2006. (Dom, Jakov Gotovac)
- *Duša narodna: zbirka narodnih i popularnih pjesama i napjeva*, Slavko TOPIĆ, Niko LUBURIĆ (ur.), Sarajevo, Zagreb, Svjetlo riječi, 2007., 414 (Dom, str. 51 i *Ima jedna kućica*, str. 88)
- *Glazbene čarolije 2 : udžbenik glazbene kulture s tri CD-a za 2. razred osnovne škole*, Mirjana ŽUŽIĆ, Doris KOVAČIĆ, Nikola SELJAN (ur.), Zagreb, Profil International, 2007, 2008. (Dom, Jakov Gotovac, str. 15).
- Marija RIMAN, *Dijete pjeva : pjevanje u prvom, drugom i trećem razredu osnovne škole : priručnik za učitelje s metodičkim uputama i izborom pjesama*, Rijeka, Učiteljski fakultet, 2008. (Dom, Jakov Gotovac)
- *Pjesmarica klavirskih obrada za potrebe glazbene nastave*. Trpimir JERKOVIĆ (ur.), Zagreb, Profil Klett, 2010. (Dom, J. Gotovac, str. 253)
- *Hrvatska nastava u inozemstvu: priručnik za učiteljice i učitelje*, Ante BEŽEN, Milan BOŠNJAK (ur.), Zagreb, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2012. (Dom, Jakov Gotovac, str. 112)
- *Razigrani zvuci 2*, Ana STANIŠIĆ (2012., 2013.), Vladimir JANDRAŠEK, Jelena IVACI (2014. – 2022.) (ur.), Zagreb, Školska knjiga, 2012. – 2022. (Dom, Jakov Gotovac, str. 50)
- *Duša narodna : Zbirka narodnih i popularnih pjesama i napjeva*–2. prošireno izdanje, Slavko TOPIĆ, Niko LUBURIĆ (ur.), Sarajevo, Svjetlo riječi, 2014. (Dom, str. 106 i *Ima jedna kućica*, str. 160)
- *Glazbeni krug 2 :radni obrazovni materijali iz glazbene kulture za 2. razred osnovne škole*, Ružica AMBRUŠ KIŠ, Željka MAMIĆ, Ana JANDROKOVIĆ (ur.), Zagreb, Profil International, 2014. – 2020. (Moj dom, str. 83.)

Digitalni udžbenik (29. 06 2020.), u: <https://hr.izzi.digital/DOS/42957/47871.html> (21. 8. 2023.)

- *Uglazbljene pjesme za djecu*, Lada KANAJET ŠIMIĆ (ur.), Hrvatska matica iseljenika, Hrvatski izvan domovine (hrID), Odjel za školstvo, znanost i šport Hrvatske matice iseljenika, (*Dom*, Jakov Gotovac), e-udžbenik (15. 12. 2011.), u: https://www.ucimo-hrvatski.com/index.php?option=com_content&view=article&id=82&Itemid=118 (21. 8. 2023.)

Bibliografija pjesme »Dom« (Srbija, Bosna i Hercegovina)

- *Muzička/glazbena kultura: Radni udžbenik za prvi razred devetogodišnje osnovne škole*, Selma Ferović, Indira Meškić (ur.), Sarajevo, Sarajevo Publishing, 2013. (*Dom*, Jakov Gotovac. str. 34), e-udžbenik (16. 10. 2018.), u: <https://fliphtml5.com/shku/vsqc> (22. 8. 2023.)
- *Свет око нас : за први разред основне школе*, Гордана СТЕПИЋ (ур.), Београд, Нова школа, 2018. (*Дом*, М. А., str. 17)
(*Svet oko nas : za prvi razred osnovne škole*, Gordana STEPIĆ (ur.), Beograd, Nova škola, 2018.)
Digitalni udžbenik (2020.) u: <https://www.digitalniudžbenik.com/porodicni-dom-i-skola-svet-ok-nas-prvi-razred-nova-skola#strana--3> (23. 8. 2023.)
- *Природа и друштво 3: уџбеник за трећи разред основне школе*, Сања БЛАГДАНИЋ, Зорица КОВАЧЕВИЋ, Славица ЈОВИЋ, Александар ПЕТРОВИЋ(ур.),Београд, Бигзшколство, 2020. (*Дом*, Мира Алечковић)
(*Priroda i društvo 3 : udžbenik za treći razred osnovne škole*, Sanja BLAGDANIĆ, Zorica KOVAČEVIĆ, Slavica JOVIĆ, Aleksandar PETROVIĆ (ur.), Beograd, Bigz školstvo, 2020.)
- *Колевка знања за првака : радна свеска за први разред српске основне школе*, Катарина ВЕСИЋ ВУЈАКОВИЋ, Љубинка ГЕОРГИЈЕВИЋ (ур.), Budapest, Oktatási Hivatal, e-knjiga za srpsku nacionalnu manjinu u Mađarskoj, 2022., (*Има једна кућица драга срцу мом*, Народнапесма, str. 10)
(*Kolevka znanja za prvaka: radna sveska za prvi razred srpske osnovne škole*, prir. Katarina Vesić Vujaković, Ljubinka Georgijević (ur.), Budapest, Oktatási Hivatal, e-knjiga za srpsku nacionalnu manjinu u Mađarskoj, 2022.) e-udžbenik (13. 1. 2021.), u: https://www.tankonyvkatologus.hu/pdf/OH-NSR-NIS01M__teljes.pdf (25. 8. 2023.)

Nastavni kurikuli, planovi i programi

- *Nastavni plan i program za osnovnu školu*, Dijana VICAN, Ivan MILOVAN LITRE (ur.), Republika Hrvatska, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, 2006. (*Dom*, Jakov Gotovac, 2 razr., str. 69; 4. razr. str. 71)
- *Kurikulum nastavnih predmeta : Glazbena kultura i Glazbena umjetnost : za osnovne škole i gimnazije*, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019. (*Dom*, Jakov Gotovac, str. 144)
e-knjiga, u: <https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/nacionalni-kurikulum/predmetni-kurikulumi/glazbena-kultura-i-glazbena-umjetnost/756> (27. 8. 2023.)
- *Nastavni plan i program na hrvatskome jeziku za devetogodišnje osnovne škole u Bosni i Hercegovini za Hercegbosansku Županiju*, Ante PAVELIĆ, Marko NEDIĆ (ur.), Ministarstvo znanosti, prosvjete, kulture i športa Hercegbosanske Županije, List d.o.o., 2009. (*Dom*, Jakov Gotovac, *Glazbena kultura*: 1. razr. str. 127; 3. razr. str. 129; 5. razr. str. 132)
- *Nastavni plan i program za 2. razred devetogodišnje osnovne škole*, Federacija Bosne i Hercegovine, *Službene novine Federacije BiH*, 35/5, 2018. (*Dom*, J. Gotovac, str. 43)
- *Nastavni program za nastavni predmet Muzička kultura za IV razred osnovne škole*, Banja Luka, Republički pedagoški zavod Republike Srpske, 2023. (*Dom*, J. Gotovac, str. 3),
u: <https://www.rpz-rs.org/907/rpz-rs/Nastavni/programi/za/nastavni/predmet/Muzicka/kultura/od/II/do/IX/razreda/osnovne/skole> (29. 8. 2023.)